

Javno zdravlje i stanje u zdravstvu na teritoriji somborskog sreza u periodu 1944–1961. godine

Cilj rada je bio da ustanovi koji su faktori bili najvažniji za stanje u javnom zdravlju na teritoriji somborskog sreza u datom periodu. U centru pažnje je geneza modernog zdravstvenog sistema koji je uspostavljen na teritoriji Sreza, uticaj istorijskih okolnosti na njegovo stvaranje, epidemiološko stanje u Srezu i stanje javnog zdravlja. Istraživanje se zasniva na građi Istorijskog arhiva Sombora, fondovi „Bolnički centar”, „Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Vojvodine” i „Sreski odbor Crvenog krsta”.

Istraživanjem je utvrđen odnos Bolnice (u svim svojim pojavnim oblicima), Zavoda za javno zdravlje i ostalih organizacija koje su delovale u oblasti zdravstva sa javnim zdravljem u Srezu. Bolnica, kao glavni nosilac medicinskog delovanja, osnovana je pre Batinske bitke 1944. godine, a kasnije se razvijala u skladu sa saveznom politikom i lokalnim specifičnostima koje su se odnosile na epidemiološku i uopšte zdravstvenu situaciju u njenom delokrugu. Važno mesto u radu Zavoda zauzimale su preventivne akcije, organizovane od strane lekarskih podružnica, koje tada nisu bile uobičajene u Jugoslaviji. Higijenski zavodi, sanitarne i zdravstvene inspekcije su delovale isključivo u skladu sa nadređenim institucijama, pa se proučavanjem njihovog rada može steći uvid odnos viših instanci prema lokalnim.

Istraživanjem se zaključilo da su za nastanak svih oblika zdravstvene zaštite i lečenja stanovništva najistaknutiji faktori bili političke i vojne prirode. Pokazalo se na koji način je organizovan umrežen, moderan i efikasan zdravstveni sistem koji se bavi preventivnim i kurativnim radom. Važno je istaći da ne postoji kontinuitet u ovoj oblasti pre i posle Drugog svetskog rata. Istraživanjem je utvrđen način organizacije, rekonstruisana je kadrovska politika, opisana tehnologizacija i edukacija stručnjaka u zdravstvu, sve u cilju razumevanja položaja Sreza u odnosu na pokrajinsku i federativnu zdravstvenu politiku. Delom je istražena epidemiološka

situacija u Srezu i utvrđeno je kako je stvaranje sva tri nivoa zdravstvene zaštite uticalo na nju.

Takođe je dobijen uvid u istorijat svih institucija o kojima je bilo reči. Utvrđeno je da se Sombor uklapao u savezni proseki, u kadrovskom i u smislu tehničkog i organizacionog napretka. Rezultati pokazuju da je za razvoj bolnice u Somboru presudan uticaj imala ratna bolnica koja je tu funkcionisala nekoliko meseci. Kasnije, osnivanjem kasarne i vojnog aerodroma u Somboru, civilna i vojna bolnica se konačno razdvajaju na samom kraju 1944. godine. Iz čestih izveštaja o stanju u bolnici dolazi se do zaključka da se seoske ambulante postepeno tehnologizuju, i da u nekim selima, po prvi put, posao dobijaju neke od jugoslovenskih nacionalnosti. Na nacionalnost lekara obraćala se naročita pažnja što zbog olakšavanja komunikacije sa lokalnim stanovništvom, što zbog nepodobnosti nemačkog i mađarskog kadra, koju je prouzrokovala netrpeljivost zaraćenih strana. Veliki problem za napredak zdravstva je predstavljao manjak lekarskog kadra, pogotovo posle odlaska Nemaca.

Osnivanjem Zavoda za javno zdravlje nastaju precizne statistike koje pokazuju epidemiološko stanje u Srezu. Postoje rezultati zasnovani na izveštajima Zavoda, koji se odnose na efikasnost tretmana određenih patologija, a iz kojih je evidentno smanjenje stope smrtnosti iz godine u godinu. Utvrđeno je da su organizovani kursevi za edukaciju stanovništva i van grada Sombora. Rad ukazuje na teme i sadržaj takvih kurseva, iz čega se zaključuje kako se stanovništvu prenose neophodna medicinska saznanja koja prate moderne trendove u medicini. Podružnice lekara i sreski ogranak Crvenog krsta funkcionisali su zajedno. Aktivnosti podružnice lekara su bile raznovrsne.

Branko Beronja (2000), Ratkovo, Vojvode Mišića 82, učenik 4. razreda Gimnazije i ekonomske škole „Jovan Jovanović Zmaj” Odžaci

Istraživanje je u osnovi pokazalo kako se od od prvih posleratnih godina do ranih šezdesetih uspostavio umrežen, moderan i efikasan zdravstveni sistem koji je uspevao da sprovodi kliničku praksu i edukaciju, sve u cilju održavanja javnog zdravlja i lečenja stanovništva.

Public health in the County of Sombor 1944–1961

The aim of the paper is to identify the factors that were most important for the public health situation in the Sombor region in the given period. The research is based on the historical sources from the Historical Archives of the City of Sombor, the funds “Hospital Center”, “Scientific Society for the History of Health Culture of Vojvodina” and “District Committee of the Red Cross”. The research has shown that the most prominent factors were of political and military origin. It explained how a networked, modern

and efficient health care system that deals with preventative and curative work was built. Also, the way in which the Sombor Section managed to maintain, at some period and exceed, the federal average in technological and personnel terms, was monitored. The relationship of the Hospital in all its manifestations, the Institute and other organizations active in the field of health with public health in the county was determined. The hospital, as the main carrier of medical activity, was founded before the Battle of Batina and later developed in accordance with federal policy and local specifics that addressed the epidemiological situation in its area. Of particular importance are the preventive actions organized by medical affiliates, which were not specific in this period in Yugoslavia. Hygiene institutes, sanitary and health inspections acted exclusively in accordance with the parent institutions, so the study of their work provides and insight into the relationship between the higher instances and the local ones.